

les que lo aconsejan, ò dãn favor para ello.

2 Los que cometen pecado por el qual fuele imponerse penitencia publica, que es el pecado efcaudaloso.

3 La Blasfemia publica.

4 El homicidio voluntario, y la abfciſion real de algun miembro.

5 El que falſifica eſcrituras, ò dã testimonio falſo, ò el que calla la verdad en presencia del proprio Juez.

6 El pecado de raptò de las mugeres doncellas.

7 El que procura el aborto ſeguido el efecto.

8 El inſcelto en primero, ò ſegundo grado.

9 Los que hieren notablemente à los padres.

10 Los que adulteran los pezos, ò las monedas.

11 Los que exponen à los lugares pios los niños, teniendo conque poderlos criar.

12 Los que abusan de cosas Sagradas para hazer artes magicas, encantaciones, ſuperſticiones, y otros maleficios.

Casos reservados en el Obispado de Palencia.

1 **L**A Excomunion propueſta por derecho, ò por Conſtitucion à ſu Santidad, ò à Nos reservada.

2 La abſolucion en qualquiera

caſo en que ſe aya de imponer penitencia publica.

3 Commutacion de Votos.

4 Homicidio voluntario acã: almente perpetrado.

5 Sacrilegio, quebraantan-do Igleſia, ò poniendo manos en Sacerdote.

6 Incendarios.

7 Falſarios de letras, ò inſtrumentos publicos.

8 Hechiceros, fortilejos, encantadores, ò adivinos.

9 Eltrupos con Religioſas.

10 El uſo indecente, y malo du Chriſma, ò del *Corpus Chriſti*, ò de otras cosas Sagradas.

11 Retencion de Diezmos.

12 Abortos pretendidos con induſtria, que ſe ayan ſeguido en el efecto.

13 Ocultacion de eſcrituras en perjuicio, y daño de obras pias, como ſea por eſpacio de ocho años.

Casos reservados en el Obispado de Valladolid.

1 **U**Sura, aunque no ſea manifiſta.

2 No confeſſar, ni comulgar en tiempo debido.

3 Homicidio voluntario.

4 Aborto conſumado culpable.

5 El diurno, ò nocturno de populador de los campos (eſto es, el que de dia, ò de noche destruye campos) quemandolos, ò tajandolos.

6 Sacrilegio.

7 Incelto.

TRA:

TRATADO III. DE LAS DIFINICIONES DE LA Theologia Moral.

De la Doctrina Chriſtiana.

D*octrina Chriſtiana:* Est Cœlestis lux illuminans hominem de rebus cœlestibus.

Symbolo, ò Credo: Est collectio credendorum per fidem summa brevis, & grandis.

Igleſia Catholica: Est omnis populus fidelis per totum Orbem Deo, per charitatis amorem unitus.

Igleſia Material: Est locus publicus Episcopali auctoritate constitutus, & consecratus, in quo Fideles conveniunt ad percipienda Sacramenta Fidei.

De los Años Humanos.

M*ortalidad:* Est scientia de mortibus agens in ordine ad honestatem.

Materialmente tomada: Sunt actus humani, ut dirigibiles per regulas morum.

Formalmente tomada: Est ipsa dirigibilitas actuum humanorum per regulas morum.

Año humano, ò Moral: Est actus vitalis hominis, qui ex libera, & deliberata voluntate procedit.

Año Moral bueno: Est actus vitalis hominis ex libera, & deliberata voluntate procedens conformis

regulis morum. *Y si es acto malo:* Disformis regulis morum.

De lo voluntario.

V*oluntario:* Est illud, quod provenit à voluntate cum pravâ cognitione objecti.

Voluntario illicito: Est omnis actus voluntatis ex pravâ cognitione objecti, ab ipsa voluntate immediate primo, & per se productus.

Voluntario imperado: Est omnis actus non immediate productus à voluntate, sed ad ejus imperium, ordinationem, consensum, factus, ab alijs potentijis.

Voluntario actuali: Est quod hic, & nunc actu elicitor, vel imperatur à voluntate.

Voluntario virtuali: Est quod vi actus præteriti nondum revocatur in operatione morali perseveratur.

Voluntario directo, ò in se: Est, quod per se procedit à voluntate, intenditur, elicitor, imperatur, vel admittitur à voluntate.

Voluntario indirecto, ò en su causa: Est, quod per accidens tantum procedit à voluntate, seu secundum se, & in se, non intenditur, elicitor, vel imperatur à voluntate, sed ratione alicujus alterius per se voliti.

Qq

Li

Libre : Est, quod sit a principio intrinseco, & prævia cognitione seclusa necessitate naturali, ita ut positus dabitur requisitis ad agendum, potest adhuc non agere.

De lo involuntario.

Involuntario : Est, quod provenit ab extrinseco, vel sine cognitione singularum concurrentium ad actum.

Violento : Est, quod provenit a principio extrinseco, passo nihil conferente.

Miedo : Est passio orta ex apprehensione mali futuri.

Miedo ab intrinseco : Est, quod procedit a causis naturalibus, vel fortuitis.

Miedo ab extrinseco : Est, quod procedit a causa libera ad aliquid agendum, quod alias non fieret.

Miedo grave : Est, quo timetur malum imminens grave vite, famæ, vel fortunæ.

Miedo leve : Est, quo timetur leve malum imminens.

De la ignorancia.

Ignorancia : Est carentia cognitionis in subiecto capaci.

Ignorancia juris : Est, qua ignoratur lex, ejusque obligatio.

Ignorancia facti : Est, qua ignoratur factum, seu res particularis ejus.

Ignorancia antecedente : Est cum qua, ex qua, & propter quam sit effectus.

Ignorancia concomitante : Est cum qua tantum, non ex qua, vel propter quam effectus sit.

Ignorancia invencible, o inculpable :

Est, que morali studio vinci, vel tolli, non potest.

Ignorancia afectada : Est, que provenit ex malitia, & nolitione directæ.

Ignorancia erassa : Est, que provenit ex desidia, vel negligentia.

Ignorancia supina : Est, que provenit ex occupatione circa alia negotia, quibus impeditur adhibere diligentiam debitam.

De la Ira, y Concupiscencia.

Ira : Est appetitus irascibilis proveniens ex malo apprehenso, ut vindicando.

Concupiscencia : Est passio seu motus appetitus sensitivi prosequentis, aliquod bonum delectabile, vel fugientis malum oppositum.

Concupiscencia antecedente : Est, que ex sola apprehensione objecti delectabilis, vel contrarij, absque ulla deliberatione, vel consensu voluntatis exurgit, vel durat in parte sensitiva.

Concupiscencia consequente : Est, que deliberato arbitrio, & consensu voluntatis, vel jam excitata admittitur, vel jam ex proposito excitatur, ut ad promptiorem, seu intensiorem operationem deserviat.

De la Conciencia.

Indersis : Est habitus cognoscitivus primorum principiorum, moralium, seu practicum; generaliter inclinans ad bonum agendum, & malum fugiendum.

Con,

Conciencia : Est judicium practicum intellectus, seu dictamen rationis dictans, quid hic, & nunc a nobis agendum, vel omnittendum sit.

Conciencia prescriptiva : Est que dicitur aliquid necessario agendum, vel omnittendum sub culpa, vel pena.

Conciencia conciliativa : Est, que dicitur quid agendum, aut omnittendum sit ad melius esse, seu ut magis conveniens ad honestatem vel salutem.

Conciencia permissiva : Est, que solum dicitur aliquid hic, & nunc esse licitum.

Conciencia recte in se, & quo ad nos : Est judicium practicum intellectus dictans bonum ut bonum, & malum ut malum, vel rem ut est in se.

Conciencia erronea in se, & recta quo ad nos : Est judicium practicum intellectus dictans bonum ut malum, & malum ut bonum, vel rem aliter quam est in se.

Conciencia erronea invencible : Est, cujus error morali studio vinci, seu deponi non potest.

Conciencia vencible : Est, cujus error morali adhibita diligentia deponi potest.

Conciencia dudosa practica : Est suspensio intellectus circa bonitatem, vel malitiam operationis hic & nunc.

Duda especulativa : Est suspensio judicii circa veritatem, vel falsitatem objecti.

Duda positiva : Est suspensio intellec-

tus circa utramque partem contradictionis, stante judicio probabili pro utraque parte contradictionis.

Duda negativa : Est suspensio intellectus circa utramque partem contradictionis, non stante motivo, aut judicio pro utraque parte contradictionis.

Conciencia escrupulosa : Est innanis apprehensio ex levibus fundamentis orta, putans alicubi esse peccatum, ubi revera non est.

Conciencia practica probable : Est judicium practicum intellectus, quo quis ex gravi, licet non penitus certo fundamento assentitur, & adheret determinate uni parti, sed cum formidine partis opposite.

Conciencia especulativa probable : Est dictamen rationis dictans in communi ex fundamentis gravibus operationem licitam, vel illicitam abstractando a circumstantiis.

Opinion probable practica : Est assensus unius partis, visis, & revisis circumstantiis, cum formidine partis opposite.

Opinion probable especulativa : Est assensus unius partis in communi cum formidine partis opposite.

De las Leyes.

Ley en comun : Est ordinatio rationis ad bonum commune ab eo, qui curam habet communitatis promulgata.

Ley eterna : Est ratio Divina sapientia, quatenus est directiva omnium actionum creaturam.

Qqz

Ley

Ley natural: Est iudicium rectum, & naturale rationis, quo per lumen à Deo, vel eterna lege nobis impressum cognoscimus quid faciendum, vel omittendum sit.

Derecho de las gentes: Est commune hominum iudicium, & consensus *Ley positiva:* Est illa, quæ ex libera legislatoris voluntate imposita est, & pender.

Ley positiva Divina: Est illa, quæ provenit à Deo tanquam auctore supernaturali.

Ley positiva humana: Est illa, quæ provenit ab hominibus.

Ley Moral, & Preceptiva: Est illa, quæ prohibet, aut aliquid precepit, nulla imposita pæna.

Ley purè penal: Est illa, quæ imponit aliquam pœnam.

Ley mixta de moral, & penal: Est illa, quæ non tantum præcipit, & aliquid prohibet, verumetiam imponit transgressoribus aliquam pœnam.

Epiqueya: Est emmendatio legis ex ea parte, quæ deficit.

Precepto: Est ordinatio facta à Superiore.

Precepto affirmativo: Est quod præcipit rem faciendam, & obligat semper in intentione, sed non pro semper in executione.

Precepto negativo: Est, quod prohibet rem faciendam, & obligat semper in intentione, & pro semper in executione.

De los Pecados.

Pecado en comun: Est libera, voluntaria transgressio Divinæ legis cum advertentia malitiæ. *De otro modo:* Est voluntarium dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei æternam mediata, vel immediata.

Pecado original: Est peccatum primi Parentis in posteros per virtutem seminalem transfusum.

Pecado Personal: Est, quod peccantis voluntate committitur.

Pecado actual: Est actus malus commissus.

Pecado habitual: Est macula relicta in anima ex preterita commissione peccati actualis moraliter permanentis.

Pecado de comission: Est transgressio præcepti negativi.

Pecado de omisson: Est transgressio præcepti affirmativi.

Pecado mortal: Est immediata, vel mediata libera, voluntaria transgressio legis Divinæ cum advertentia perfecta malitiæ in re gravi.

Pecado venial: Est immediata, vel mediata libera, voluntaria transgressio legis Divinæ in re levi cum advertentia malitiæ.

Pecado interno: Est quod consumatur interius, & non exit ad extra.

Pecado externo: Est, quod concipitur interius, & exit ad extra.

Pecado de deſeo eficaz: Est actus efficacis voluntatis, qui quatenus est ex se tendit ad dandam existentiam objecto.

Pecado

Pecado de delectacion morosa: Est simplex complacencia de objecto cogitato, sine intentione efficaci executionis illius.

Pecados espirituales: Sunt illa, quæ consumantur per potentias spirituales.

Pecados carnales: Sunt illa, quæ consumantur per potentias carnales.

Circunstancia del pecado: Est accidens, quod substantiam actus peccaminosi committatur.

Circunstancia que muda de especie: Est accidens actus humani peccaminosi augens malitiam extra speciem peccati.

Circunstancia agravante: Est accidens actus humani peccaminosi augens malitiam intra eandem speciem peccati.

Circunstancia diminuyente: Est actus humani peccaminosi accidens, minuens malitiam illius.

De los pecados Capitales.

Soberbia: Est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ super alios.

Vanagloria: Est cupiditas innanis glorie.

Presumpcion: Est appetitus inordinatus aggrediendi aliquid supra vires.

Ambicion: Est inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti.

Hypocresia: Est simulatio virtutis.

Avaricia: Est appetitus inordinatus divitiarum.

Luxuria: Est inordinatus appetitus venere rum.

Tra: Est appetitus inordinatus vindictæ.

Gola: Est appetitus inordinatus cibi, & potus.

Embriguez: Est excessus in potu inebriante, usque ad violentam privationem usus rationis.

Embidiã: Est inordinata tristitia de bono alterius, quatenus est diminutivum propriæ excellentiæ.

Pereza: Est fœditium exercitium spiritualium.

De las Virtudes.

Virtud en comun: Est habitus perficiens substantiam intellectuales, & ad bona operationem inclinans.

Virtud infusa: Est, quæ à Deo nobis immediate infunditur.

Virtud adquirida: Est, quæ nostra industria, nostrique frequentatis actibus acquiritur.

Virtud Theologica: Est virtus à Deo infusa cujus principalis actus tendit in Deum, tanquam objectum immediatum quod.

Virtud Moral: Est virtus dirigens ad rectè componendos mores, moderando, & dirigendo affectus animi; juxta dictamen rectæ rationis.

De la Prudencia.

Prudencia: Est virtus quæ secundum honesti rationem, quid agendum, quid fugiendum sit, homini proponit.

Prudencia monastica personal: Est virtus, qua quis sibi, & propriæ suæ directioni prospicit.

Prudencia gubernativa: Est virtus, quæ aliorum prospicit directioni.

Prudencia economica: Est illa, quæ totius

tius familie honestam institutionem tuetur, & gubernat, ejus bonis attendens.

Prudentia politica, & civil: Est virtus, qua quis recte novit administrare Republicam, legumque observantiam procurare.

Prudentia legis lativa: Est virtus, qua quis novas leges novit condere.

Prudentia Militar: Est virtus, qua recte administratur Milicia.

Templanza: Est virtus referans inordinatos appetitus, & concupiscentias corporis praesertim circa gustum, & tactum.

Fortitudo: Est virtus, quae voluntate inclinatur ad labores perferendos, & justa pericula aggredienda.

De los Sacramentos in genere.

Diferencia metafisica: Est signum sensibile practicum ex institutione Divina rei sacrae sanctificationis nos.

Diferencia fisica: Est artefactum morale constans ex rebus, tanquam ex materia, & ex verbis tanquam ex forma.

Caracter: Est signum quoddam spirituale, indelebile in anima nostra impressum.

Materia certa: Est illa, cum qua Sacramentum fit valide, & hoc certo constat.

Materia licita: Est cum qua valide & licite fit Sacramentum.

Materia dubia: Est de qua dubitatur an fiat cum ea Sacramentum, vel non.

Necessarium necessitate Sacramenti: Est illud quod non posito, non fit Sacramentum.

Necessarium necessitate precepti: Est illud, de quo adest preceptum quod apponatur, attamen illo non posito, fit Sacramentum.

Necessarium necessitate medij ad effectum: Est illud, quod non posito non datur effectus.

Intencion: Est actus voluntatis, quo quis intendit aliquid facere.

Intencion actual: Est illa, qua quis actu intendit aliquid facere.

Intencion virtual: Est illa, quae aliquando fuit actualis, & non est retractata, aut revocata, sed adhuc insluit per media in suum effectum.

Intencion habitual: Est illa, quae aliquando fuit actualis, & non est retractata, aut revocata, sed tamen est interrupta, & omnino praeterita, ita ut per suam virtutem nullo modo insluit per suum effectum.

Gracia habitual santificante: Est habitus supernaturalis constituens hominem justum, sanctum, & heredem gloriae.

Gracia actual: Est donum spirituale rationali creaturae indebitum ipsius potentiae inherens, conducentis ad beate operandum, & non permanens transacta operatione.

Primera gracia: Est, quae mundat animam a peccato mortali.

Secunda gracia: Est, quae auget primam gratiam.

Sacramentum tantum: Est, quod significat, & non significatur.

Res tantum: Est, quae significatur, & non significat.

Res, & Sacramentum simul: Est, quod significat, & significatur.

Del Bautismo.

Bautismo fluminis: Est Sacramentum novae legis institutum a Christo Domino causativum gratiae regenerativae.

Diferencia fisica: Est ablucio facta corporalis exterior sub praescripta verborum forma.

Bautismo fluminis: Est actus contritionis, vel charitatis, cum voto explicito, vel implicito recipiendi Sacramentum.

Bautismo sanguinis: Est martyrium susceptum pro Christo, & datum in odium Christi.

Caracter bautismal: Est signum spirituale indelebile impressum in anima, quo homo constituitur membrum Christi, & capax recipiendi aliqua Sacramenta.

De la Confirmacion.

Diferencia metafisica: Est Sacramentum novae legis institutum a Christo Domino, causativum gratiae corroborativae.

Diferencia fisica: Est unctio Chrismatis in fronte baptizati signo Crucis sub praescripta verborum forma ad fidei robur consequendum.

Chrisma: Est oleum olivarum ab Episcopo consecratum, & balsamo mixtum.

Caracter confirmationis: Est signum spirituale, indelebile, quo homo constituitur Miles Christi.

De la Penitencia.

Como Sacramentum. Diferencia metafisica: Est Sacramentum no-

vae legis remissivum peccatorum post Baptismum commissorum, vel in ejus receptione.

Diferencia fisica: Sunt actus poenitentis sub praescripta verborum forma, in ordine ad absolutionem peccatorum a sacerdote habente jurisdictionem prolatam.

Sacramentum de Penitencia in voto: Est actus contritionis, vel charitatis, cum voto explicito, vel implicito recipiendi Sacramentum Penitentiae.

Penitencia in commun: Est praeterita mala plangere, & plangendo iterum non committere.

Penitencia como virtus mortal: Est virtus supernaturalis, quae dolens de peccato commisso, quatenus est offensa Dei, cum proposito non peccandi de cetero.

Penitencia como virtus habitual: Est habitus supernaturalis inclinans hominem ad detestandum peccatum, quatenus offensum, & injuriam Dei est.

Penitencia como virtus actual: Est detestatio, ac dolor supernaturalis animi de peccato, quatenus est offensa Dei, cum proposito eam delendi, vindicandi, seu compensandi.

Contritio perfecta: Est dolor perfectus supernaturalis de peccatis commissis assumptus propter Deum summe dilectum cum firmo proposito confitendi, satisfaciendi, & non peccandi de cetero.

Attritio: Est dolor imperfectus supernaturalis de peccatis commissis

fit assumptus, propter turpitudinem peccati, aut metum inferni, aut amissionem gratiæ, vel gloriæ cum firmo proposito confitendi, satisfaciendi, & non peccandi de cætero.

Confessione Sacramental: Est accusatio voluntaria de proprijs peccatis facta, coram Sacerdote legitimo ad eorum veniam impetrandam virtute clavium.

Satisfaccio Sacramental: Est compensatio penæ temporalis debite pro injuria Deo illata, consistens in operibus penalis, à Confessario impositis.

Satisfaccio in voto: Est recompensatio Sacramentalis Deo facièda, propter peccata confessa.

Satisfaccio Sacramental in re: Est recompensatio Sacramentalis Deo facta, propter peccata confessa.

Approbacion del Confessor: Est authenticum testimonium Ordinarium de idoneitate Sacerdotis ad Confessiones excipiendas.

Jurisdiccio Sacramental: Est auctoritas quædam, seu potestas superioritatis super alios in foro conscientie judicandos.

Jurisdiccio ordinaria: Est illa, quæ est annexa officio Curam animarum habenti.

Jurisdiccio delegada: Est illa, quæ habetur ex commissione alterius jurisdictionem ordinariam habentis.

Reservacion: Est negatio jurisdictionis in aliquod, vel alia peccata absolviendi facti Sacerdoti.

Reservacion penal: Est negatio jurisdiccio-

iccio facta à Superiore in odium, & penam alicujus peccati commissi.

Reservacion medicinal: Est negatio jurisdictionis facta à Superiore propter bonum Fidelium, vel ob rectam gubernationem alicujus communitatis.

Reservacion mixta: Est negatio jurisdictionis facta à Superiore in odium, & penam peccati, & propter bonum fidelium, aut rectam gubernationem Ecclesiæ.

Sigilo Sacramental: Est dispensabilis obligatio, qua Confessarius tenetur occultandi, seu non manifestandi directè, vel indirectè audita in confessione Sacramentali in re, vel ex parte penitentis, quorum revelatio reddit Sacramentum odiosum.

Examen: Est recordatio peccatorum in particulari.

Ocasion remota de peccar: Est illa, in qua quis positus raro, aut nunquam peccat.

Ocasion proxima de peccar: Est illa, in qua quis positus, attentis circumstantijs temporis, loci, & personæ frequenter peccat.

Ocasion proxima voluntaria: Est illa in qua quis pro suo velle existit.

Ocasion proxima involuntaria: Est illa, in qua quis quasi coactus, & non pro suo velle existit.

Solicitacion in Confessione: Est peccatum detestabile luxurie commissum ante, vel paulò post, vel sub pretextu Confessionis Sacramentalis à Confessario.

Indulgentia: Est remissio penæ tem-

poralis pro peccatis actualibus, jam dimissis debite, concessa ab habente potestatem per applicationem thesauri Ecclesiæ.

Jubileo: Est Indulgentia Plenaria à Summo Pontifice concessa, cum privilegio commutandi, & dispensandi vota, vel absolviendi à censuris, juxta rescripti tenorem.

Bula de la Cruzada: Est diploma Pontificium, in quo multe gratiæ conceduntur dantibus certam elemosynam in subsidium belli, contra Infideles, & Hereticos.

Del Sacramento de la Eucharistia.

Eucharistia: Est Sacramentum novæ legis institutum à Christo Domino causativum gratiæ cibatiæ.

Distincio fisica: Sunt species consecratæ panis, & vini, sub prescripta verborum forma à Sacerdote prolata.

Sacrificio en comun: Est oblatio externa alicujus rei permanētis soli Deo facta, cum ejus immutatione, aut destructione, qua significatur supremum dominium Dei, Authoris vitæ, & mortis.

Sacrificio de la Misa: Est Sacrificium solemne in cruetum, in quo Christus Dominus offertur Deo Patri, sub speciebus panis, & vini consecratis.

De la Extrema Uncion.

Distincio metafisica: Est Sacramentum novæ legis institu-

tum à Christo Domino, causativum gratiæ remissivæ reliquiarum peccatorum post Baptismum commissorum, vel in ejus receptione.

Distincio fisica: Est unctio hominis infirmi penitentis, facta in partibus determinatis corporis ejus, cum oleo consecrato ab Episcopo ministrata à Sacerdote, significans efficaciter curationem si nalem venialium.

Del Orden.

Orden: Est Sacramentum novæ legis, quo spiritalis potestas traditur ordinato circa Eucharistiam in Sacrificio Missæ consecrandam.

Distincio fisica: Est traditio materiæ, in qua talis ordo exerceri debet, sub prescripta verborum forma.

Prima tonsura: Est dispositio ad Ordines suscipiendos.

Hofstario: Est Sacramentum, quo spiritalis potestas traditur ordinato in Hofstiarum, ut possit recipere dignos, & excludere indignos ab Ecclesia.

Distincio fisica: Est traditio, & acceptio clavium, sub prescripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Lectorado: Est Sacramentum, quo spiritalis potestas traditur ordinato in Lectorem, ut possit legere lectiones Sacras, & prophetias in Ecclesia Sancta Dei.

Distincio fisica: Est traditio, & acceptio libri Prophetiarum, sub prescripta verborum forma ab

Episc.

Episcopo cōsecrato prolata.

Exorcista : Est Sacramentum, quo spiritualis potestas traditur ordinato in Exorcistam, ut possit expellere Demones per Exorcismos.

Dificion fīfica : Est traditio, & acceptio libri Exorcismorum, sub p̄scripta verborum forma ab Episcopo cōsecrato prolata.

Acolyto : Est Sacramentum quo spiritualis potestas traditur ordinato in Acolytum, ut possit accendere luminaria, & ministrare Urceolos in Sacrificium Missæ.

Dificion fīfica : Est traditio, & acceptio Urceolorum, vacuum, & candelabri cum cereo non accenso, sub p̄scripta verborum forma ab Episcopo cōsecrato prolata.

Subdiaconado : Est Sacramentum, quo spiritualis potestas traditur ordinato in Subdiaconatum, ut possit portare Calicem cum Patena ad Altare, & preparare necessaria ad Eucharistiam, & legere solemniter Epistolam in Ecclesia.

Dificion fīfica : Est traditio, & acceptio Calicis cum Patena vacui, & libri Epistolarum, sub p̄scripta verborum forma ab Episcopo cōsecrato prolata.

Diachnado : Est Sacramentum, quo spiritualis potestas traditur ordinato in Diaconum, ut possit immediate assistere Sacerdoti pro conficienda Eucharistia, & legere solemniter Evangelium.

Dificion fīfica : Est traditio, & acceptio libri Evangeliorum, & im-

positio manus dextere, sub p̄scripta verborum forma ab Episcopo cōsecrato prolata.

Presbyterado : Est Sacramentum, quo spiritualis potestas traditur ordinato in Presbyterum, ut possit consecrare Corpus, & Sanguinem Domini Noltri Jesu Christi, & fideles à peccatis absolvere.

Dificion fīfica : Est traditio, & acceptio Patenæ cum Hostia, & Calicis cum vino, & impositio manuum Episcopi super caput ordinandi, sub p̄scripta verborum forma ab Episcopo cōsecrato prolata.

Caracter Sacerdotal : Est signum spirituale, & indelebile impressum in anima, quo homo ordinatus in Presbyterum constituitur capax ad consecrandum Corpus, & Sanguinem Domini Noltri Jesu Christi, & absolvendi fideles à peccatis.

De Matrimonio.

E Sponsales : Sunt mutua, & deliberata promissio futuri Matrimonij aliquo signo expresse manifestata inter personas juris habiles.

Matrimonio como contrato : Est conjunctio maritalis viri, & femine inter legitimas personas individuam vitæ consuetudinem retinens.

Matrimonio como Sacramento : Est Sacramentum novæ legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ unitivæ.

En dificion fīfica : Est mutua con-

tra-

trahentium consensus, quo eorum corporum fit traditio, & acceptio, sub p̄scripta verborum forma talem consensum manifestante.

Divorcio : Est legitima separatio viri ab uxore quoad fornicationem, & cohabitationem, maenente adhuc vinculo conjugali.

Impedimentos impedientes : Sunt, que faciendæ venant, connubia tamen facta non retractant.

Impedimentos dirimētes : Sunt, que faciendæ venant, & connubia facta retractant.

Voto de simple castidad : Est promissio deliberata Deo facta abstinendi à rebus venereis verbo, opere, & cogitatione.

Voto simple de Religion : Est deliberata promissio Deo facta ingrediendi Religionem.

Cognacion comun : Est propinquitas personarum.

Cognacion carnal en linea Recta : Est propinquitas personarum ab eodem stipite descendentium, quantum una pendet ab alia in generatione.

Cognacion carnal en linea transversal : Est propinquitas personarum ab eodem stipite descendentium quarum una non dependet ab alia in generatione.

Cognacion espirital : Est propinquitas personarum, ex Baptismo, vel Confirmatione proveniens.

Cognacion legal : Est propinquitas personarum ex perfecta adoptione proveniens.

Adopcion : Est legitima assumptio

de Theologia Moral. 619

extraneæ personæ in filium-
Ligamen : Est vinculum prioris matrimonij quo durante, aliud contrahi nequit.

Publica honestedad : Est propinquitas personarum ex exponsalibus validis, aut ex Matrimonio rapto proveniens.

Afinidad : Est propinquitas personarum orta ex carnali copula, sive licita, vel illicita, apta ad generationem.

Rapto : Est adductio violenta formi-
næ, de loco in locum ad matrimonium contrahendum.

De I. Precepto del Decalogo.

F E Divina : Est virtus Theologica supernaturalis, qua firmiter credimus veritates à Deo Ecclesiæ revelatas.

Fè como habito : Est habitus supernaturalis, quo certo credimus veritates à Deo Ecclesiæ revelatas.

Fè como actō : Est actus supernaturalis, quo certo credimus veritates à Deo Ecclesiæ revelatas.

De los vicios opuestos à la Fè.

I Nfidelidad : Est non accessus ad fidem.

Fidelidad negativa : Est non accessus ad fidem sufficienter non promulgatam.

Infidelidad positiva : Est non accessus ad fidem sufficienter si promulgatam.

Heresia : Est error voluntarius, & pertinax hominis baptizati fidei Catholice ex parte contrarius.

Per,

Perrinacia: Est voluntas resistendi seu non subdendi suum iudicium Ecclesie habita noticia veritatis ab Ecclesia difinita, & de fide credenda posita.

Heresia pura interna: Est error pertinax hominis baptizati a parte fidei habitus in mente, & nullo modo manifestatus.

Heresia pure externa: Est prolatio hæresis non habitæ in mente.

Heresia mixta de interna, y externa reservada: Est recessus pertinax hominis baptizati a parte fidei habitus in mente, & aliquo signo, vel alio modo manifestatus peccando mortaliter in manifestatione.

Apostazia: Est recessus pertinax hominis baptizati a tota fide, vel a partibus principalioribus fidei.

Judaismo: Est recessus a fide suscepta in umbra, non vero in veritate.

de la Esperanza.

Esperanza: Est virtus Theologica supernaturalis, qua speramus beatitudinem auxilio Dei obtinendam.

Esperanza como habito: Est habitus supernaturalis inclinans hominem ad sperandum beatitudinem auxilio Dei consequendam.

Esperanza como Acto: Est actus supernaturalis, quo speramus beatitudinem auxilio Dei obtinendam.

Presumption: Est illa, qua quis sperat beatitudinem, tanquam debitam propriis meritis, absque Dei gratia consequendam, vel cum

Tota gratia Dei, absque propriis meritis.

Desesperacion: Est voluntarius recessus, quo peccator abjicit beatitudinem futuram ex Divina Misericordia consequendam.

Temeridad: Est velle perseverare in peccato, relinquendo, esperando penitentiam pro articulo mortis.

De la Caridad.

Caridad: Est virtus Theologica supernaturalis, qua diligimus Deum propter se, & proximum propter Deum.

Caridad habitual: Est habitus supernaturalis inclinans hominem ad diligendum Deum propter se, & proximum propter Deum.

Caridad actual: Est actus supernaturalis, quo diligimus Deum propter se, & proximum propter Deum.

De la Limosna, y Correccion.

Limosna: Est actus charitatis quo miseria proximi sublevatur.

Necessidad ad extrema: Est, qua constituit hominem, vel suos in articulo, vel periculo mortis, vel similis mali.

Necessidad grave: Est, qua constituit hominem in periculo alicujus gravioris mali ultra ordinarium, & comune, ut amittendi honorem, & similia.

Necessidad comuu: Est quam habent elemosynam petentes hostitium.

Tratado III. de las Dificiones de Theologia Moral. 611
Correccion fraterna: Est admonitio fraterna, qua quis proximum conatur revocare a peccato.

De la Religion.

La Religion: Est virtus moralis, l supernaturalis debitum cultum Deo, & Sanctis exhibens.

Adoracion de Latria: Est qua damus Deo proprium cultum ipsius.

Hyperdulia: Est, qua damus Beatissimæ Virginis Mariæ proprium cultum ipsius.

Dulia: Est, qua damus Sanctis proprium cultum ipsorum.

De los vicios opuestos a la Religion por exceso.

Supersticion: Est vana, seu falsa religio indebitum cultum Deo exhibens.

Idolatria: Est cultus soli Deo debitus, exhibitus creatura.

Divinacion: Est inquisitio de aliquo occulto, ope, vel Disciplina Demonis facta.

Vana observancia: Est tacita Dæmonis invocatio, assumenda media aliqua improportionata ad futurum eventum cognoscendum.

Magia: Est facultas operandi mira ope, & virtute Dæmonis per signa ab ipso instituta.

Maleficio: Est ars, seu facultas nocendi aliis ex pacto expreso, vel tacito cum Dæmone.

De los vicios opuestos a la Religion por defectos.

Religiosidad: Est vitium mutilans contra reverentiam Deo debitam.

Tentacion de Dios: Est disium, vel factum, quo quis explorat, num Deus aliquam perfectionem habeat?

Sacrilegio: Est violatio rei Sacre.

Simonia: Est studiosa voluntas emendi, vel vendendi, seu commutandi rem Sacram, vel spiritualem, vel spirituale annexam pro re temporali.

Simonia de Derecho Divino: Est, qua est prohibita propter malitiam suam.

Simonia de derecho humano: Est, qua est mala tantum propter prohibitionem.

Simonia mental: Est, que cum externa actione dationis, & acceptationis conjungitur, in qua tamen simonia malitia non apparet.

Simonia concensional: Est in qua pactum intercedit dandi rem temporalem pro spirituali, vel expreso, vel tacito.

Simonia Real: Est, quando utraque parte pactum executioni mandatum est.

Blasfemia: Est convitium, seu verbum contumeliosum contra Deum, vel ejus Sanctos.

Blasfemia heretical: Est convitium, seu verbum contumeliosum contra Deum, vel ejus Sanctos non continens errorem in fide.

Blasfemia secular: Est convitium, seu verbum contumeliosum contra Deum, vel ejus Sanctos continens errorem in fide.

Perjurium: Est joramentum cui desinit veritas.

Del II. Precepto del Decalogo.

Juramento: Est invocatio tacita, vel expressa Divini testimonii in confirmationem alicujus rei.

Juramento assertorio: Est invocatio Divini testimonii in confirmationem alicujus rei presentis, vel preterite.

Juramento promissorio: Est invocatio Divini testimonii in confirmationem alicujus rei future.

Juramento comminatorio: Est invocatio Divini testimonii, qua promittitur aliquid malum alteri.

Juramento execratorio: Est illud, in quo aliquid affirmatur, vel negatur sibi apponendo penam.

Juramento mixto de comminatorio, y execratorio: Est illud in quo aliquid affirmatur, vel negatur sibi, & alteri imponendo penam.

Amphibologia pure interna: Est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur, præcisè per actum internum.

Amphibologia externa: Est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur, non præcisè per solum actum internum, sed per aliud additamentum exterius, quod sit limitativum verborum, & significativum cum illis.

Absuratio: Est invocatio rei sacræ, qua dicitur intendi per reverentiam Divini nominis promovere alterum, ad aliquid agendum, vel non agendum.

Del Voto.

Voto: Est deliberata promissio, & voluntaria Deo facta de meliori bono possibili.

Voto simple: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono possibili autoritate propria ventis, absque acceptatione publica Ecclesie, non constituens votum in speciali statu.

Voto solemne: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono possibili, autoritate, & acceptatione publica Ecclesie, constituens votum in speciali statu.

Voto absoluto: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono possibili, absque aliqua conditione.

Voto conditionado: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono, cum aliqua conditione.

Voto Real: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono efficiens divitias.

Voto personal: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono efficiens personam.

Voto mixto de real, y personal: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono efficiens divitias, & personam simul.

Voto penal: Est deliberata promissio Deo facta de meliori bono imposita sibi aliqua pena.

Irritacion: Est annullatio obligationis voti facta ab eo, qui habet potestatem dominativam, absque aliqua causa.

Dispensacion: Est annullatio obliga-

tionis voti, cum rationabili causa id exigente, ex vi autoritatis Ecclesiasticæ.

Commutacion: Est mutatio materiæ voti in aliam materiam servata æqualitate moraliter.

Interpretacion: Est prudentialis verborum voti, vel juramenti intelligentia.

Del V. Precepto del Decalogo.

Homicidio: Est injusta hominis occisio.

Mutilacion: Est injusta membrum abscisio.

De los vicios opuestos à la caridad del proximo.

Odio formal: Est actus voluntatis, quo volumus alicui malum, quatenus illi malum est.

Odio de abominacion: Est actus voluntatis, quo non personam proximi, sed ejus malitiam, ut nobis noxiam adversamur.

Maldicion: Ex verbum execratorio, quo proximo imprecamur aliquid malum.

Escandalo: Est dictum, vel factum, minus rectum, quod est occasio ruina spiritualis proximi.

Escandalo passivo: Est ruina spiritualis proximi occasione accepta ab alio.

Escandalo activo, sin el passivo: Est occasio data, & non accepta.

Escandalo passivo, sin el activo: Est occasio accepta, & non data.

Escandalo activo, y passivo: Est occasio data, & accepta.

Escandalo especial: Est dictum, vel

factum minus rectum, occasio nem ruina spiritualis præbens proximo, intendendo ruina spiritualis proximi, ut malum proximi est.

Escandalo de flacos: Est ruina spiritualis proximi orta ex fragilitate.

Escandalo de pequenuelos: Est ruina spiritualis proximi orta ex ignorantia cause.

Escandalo de Fariseos: Est ruina spiritualis proximi orta ex pura malitia.

Duelo: Est pugna inter duos ex condito, seu ex conventionem suscepta; hoc est, designando arma, tempus, & locum cum periculo vitæ, aut gravis vulneracionis.

Del VI. Precepto del Decalogo.

Castidad: Est virtus moralis moderans inordinatum appetitum, utrumque venereorum.

Castidad conjugal: Est virtus, quæ in Matrimonio concessis voluptatibus debito modo, juxta rationis præscriptum utitur, excludendo omnia illicita in casu, vel objecto copulæ.

Castidad virginal: Est virtus, quæ post Matrimonium firmo proposito voluptatum usu, & appetitu deinceps abstinet.

Castidad virginal: Est perfectissima castitas continens firmum propositum puritatis mente, & corpore perpetuè conservanda gratia honestatis.

De los vicios opuestos a la castidad.

Luxuria: Est vitium inclinans ad venereorum usum inordinatum.

Simple fornicacion: Est concubitus inordinatus soluti cum soluta.

Adulterio: Est inordinatus concubitus cum persona conjugata.

Estrupo: Est concubitus cum femina virgine, quo ejus virginitas defloratur, ipsa nolente.

Incesto: Est concubitus inordinatus cum consanguinea, vel affini usque ad quartum gradum.

Sacrilegio en especie de luxuria: Est peccatum luxurie, quo persona Sacra, seu Deo per votum, sive solemne, sive simplex dicata, vel locus sacer per actum venereorum violatur.

Rapto en especie de luxuria: Est quando femina invita, vel iavitis ejus parentibus adducitur per vim, de uno loco in alium, causa expellende libidinis.

Polucion: Est voluntaria humani seminis effusio extra vas naturale.

Sodomia: Est actus libidinosus consumatus inter personas unius, vel diversi sexus per vas indebitum in naturale.

Bestialidad: Est coitus cum individuo alterius speciei.

Impudicia: Est peccatum luxurie quo quis vocat tactibus libidinosus, aspectibus, oculis, & similibus, absque intentione alterius operis, seu actus consummati.

Delectacion venerea morosa: Est af-

fectus simplex voluptatis de actu turpi sine intentioni efficaci executionis illius.

Del VII. Precepto del Decalogo.

Hurto: Est oblatio, seu detentio occulta rei alienæ invito rationabiliter Domino.

Rapina: Est injulta oblatio rei alienæ vidente, & renitente Domino per violentiam.

Compensacion: Est occulta rei acceptio, vel pecunia ex iustitia debite alicui.

Restitucion: Est actus iustitie commutative, quo unicuique redditur quod sum est.

Del VIII. Precepto del Decalogo.

Mentira: Est dictum contra mentem cum intentione fallendi.

Mentira pure material: Est dictum contrarium rei, sed non menti.

Mentira pure formal: Est dictum contrarium menti, & non rei.

Mentira mixta: Est dictum contrarium rei, & menti.

Mentira practica: Est dictum contrarium rationi, vel legi.

Mentira especulativa: Est dictum contrarium menti.

Mentira jocosa: Est dictum contrarium menti, causa voluptatis, vel recreationis.

Mentira officiosa: Est dictum contrarium menti, causa utilitatis.

Mentira perniciosa: Est dictum contrarium menti, causa nocendi proximo, vel sibi.

Testimonio falso: Est locutio falsa

con-

contra proximum.

Juizio temerario: Est assensus intellectus, quo quis, ex levibus inditiis, & sine fundamento sufficienti malum de proximo iudicat.

Suspecha: Est assensus inchoatus magis inclinans in unam partem cum formidine partis opposite.

Detraccion: Est injusta alienæ fame occulta lesio, & denigratio per verba, vel signa.

Contumelia: Est injusta honoris proximi diminutio in præsentia, & facie ipsius irrogata.

Sufurcacion: Est occulta oblocutio contra proximum ad tollendam amicitiam ipsius cum aliis.

Subfancacion: Est ludus verborum ex proximi defectibus, ut erubescat.

Ironia: Est cum aliquis dicit de se minora, declinans à veritate.

Fama: Est bona opinio ex excellentia alterius.

Honra: Est potestatio de alterius excellentia.

De Justitia, & Jure.

Jus: Est legitima potestas ad rem aliquam obtinendam, vel retinendam, aut aliquam functionem faciendam.

Jus ad rem: Est facultas, seu potestas qua quis habet per alicujus contractus stipulationem ad aliquam rem, &c.

Jus in re: Est facultas, seu potestas acquisita per ipsam rei traditionem.

Justitia: Est constans, & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuens.

Justitia legal: Est virtus ordinans hominem in suis actibus ad bonum commune reipublice, seu communitatis.

Justitia distributiva: Est virtus ordinans bonum communitatis, seu reipublice ad bonum particulare, secundum proportionem geometricam.

Justitia commutativa: Est, que æqualitatem constituit, secundum proportionem arithmetycam.

Justitia vindicativa: Est virtus, que intendit æqualitatem pene cum delicto.

Accusacion: Est delatio rei de crimine ad vindictam publicam cum obligandi probandi delictum.

Denunciacion: Est manifestatio criminis proximi facta Superiori.

Del Dominio.

Dominio. Est facultas disponendi de aliqua re tanquam sua.

Dominio de jurisdiccion: Est facultas gubernandi sibi subditos aliquid percipiendo, vel prohibendo, illos judicando, puniendo, vel præmiando.

Dominio de proprietate: Est jus possidendi aliquam rem, & de illa tanquam sua disponendi.

Usufuero: Est jus utendi, fruendique rei alienæ, salva rei substantia.

Prescripcion: Est acquisitio dominii rei alienæ per possessionem ejus certo temporis spatio ex legis

Re

pref.

prescripto continuatam.

Possessio: Est detentio quadam rei nomine proprio illam detinentis, & potentis illius habere dominium aut proprietatem.

Del Estado Religioso.

R**eligion:** Est status plurimum fidelium ad divinam charitatis perfectionem tendentium, editis votis perpetuis castitatis, obedientie, & paupertatis, stabilis in communi vivendi modus ab Ecclesia approbatus.

Obediencia Religiosa: Est virtus moralis inclinans ad implendum preceptum Superioris, ut tale est.

Pobezia Religiosa: Est virtus; abdicativa temporalium bonorum, qua quis nihil proprium gerens, sustentatur de non suo.

Pobezia minorativa: Est realis additio omnis juris politici iustitiamque rei temporalis, tam quo ad rem ipsam, quam quod eius usum, tam in particulari, quam in communi propter Deum.

Castidad Religiosa: Est virtus, qua obligatur Religiosus ad se abstinendum ab omni usu venererum.

Apostasia de Religion: Est criminosa, & mortifera recessio à Monasterio sine animo revertendi, sive dimisso habitu, sive non dimisso.

Del Estado Clerical.

B**eneficio Ecclesiastico:** Est jus perpetuum percipiendi fructus de bonis Ecclesie propter aliquod officium spirituale, persone

Ecclesiastica, autoritate Ecclesie constitutum

Hora Canonica: Est officium Divinum dicendum certa hora ex institutione Sacrorum Canonum.
Immunitas Ecclesiastica: Est exemptio ab oneribus Sæcularibus.

De los Contratos.

C**ontrato:** Est conventio inter aliquos invicem se obligantes.
Contrato imperfecto: Est conventio inter duos obligationem in altero parens.

Donacion: Est datio liberalis, seu translatio domini alicuius rei non debita ex iustitia in alium.

Donacion gratuita: Est, quæ multum debitum gratitudinis in donatario supponit.

Donacion entre vivos: Est, quæ fit ob causam interpositam.

Donacion causa mortis: Est testamentum.

Testamento: Est nostræ voluntatis sententia iusta de eo, quod quis vult fieri post mortem suam cum institutione hæredis.

Caso fortuito: Est inopinatus eventus rei, quem humana providentia prævidere non potest, nec impedire.

Legado: Est donatio quadam à defuncto relicta, & ab hærede præstanda.

Codicillo: Est parvus codex ultimam aliquam voluntatem continens, absque hæredis directa institutione.

Commodato: Est contractus, quo res alicui conceditur ad certum usum

usum sine translatione domini.

Precario: Est liberalis concessio usus rei, quoad usque Domino placeat, sine translatione domini.

Deposito: Est contractus, quo res alteri gratis custodienda traditur, ut eadem numero reddatur cum adepente repetita fuerit.

Mutuo: Est traditio rei cum translatione domini, & usus, cum honore solvendi ad tempus in æquivalenti.

Vsura: Est lucrum ex mutuo immediate proveniens, vi mutui.

Vsura mental: Est lucrum ex mutuo immediate proveniens, vi mutui sine peccato.

Vsura real: Est lucrum ex mutuo immediate proveniens, vi mutui cū pacto.

Negotiacion: Est cum quis rem aliam quam comparat eo animo, ut integram, & non mutuam vendendo, lucretur.

Compra: Est traditio prætij pro merce.

Venta: Est traditio mercis pro pretio.

Conso: Est jus percipiendi annuam pensionem ex re, vel persona alterius.

Cambio: Est commutatio pecunie pro pecunia.

Cambio seco: Est, quando fingitur solutio facienda alicui, seu revera fit in eodem loco.

Cambio verdadero, ò real: Est quod legitimum habet titulum ad gignendum lucrum ex commutata pecunia.

Cambio, real, local, ò personal: Est,

quando hic accipitur pecunia, ut alibi solvatur, & commutatur pecunia præfens cum abente.

Contrato de compania: Est conventio duorum, vel plurimum conferentium suam pecuniam, vel industriam, vel laborem, vel rem aliam pretio stimabilem ad commune lucrum.

Monopolio: Est machinatio unius, vel mercatorum in unum simul conspirantium, ut ipsi soli vendant, aut emant, merces pretio, quo voluerint.

Mobatra: Est contractus, quo quis emit credito, & pretio supremo merces à mercatore, easque eidem retrovendit pretio infimo.

Antichristus: Est contractus, quo convenitur, ut creditor utatur hypotheca; v. gr. agro, vinea, &c. & fructus inde tamdiu lucretur, donec debitum restituitur.

Locacion: Est traditio usus rei sine translatione domini ad tempus pro aliquo pretio.

Emphiteusis: Est contractus rei immobilis, concessæ alicui, quoad utile, vel indirectum dominium retento dominio directo apud concedentem, cum onere solvendi pensionem certis temporibus Domino proprietario.

Fendo: Est contractus rei immobilis, concessæ alteri, quoad dominium utile, vel indirectum, retento dominio directo apud concedentem, cum onere; non alii, quid solvendi, sed exhibendi Domino fidelitatem, & obsequium personale.

Prenda: Est contractus, quo alicui res traditur ob majorem crediti securitatem.

Fianza: Est alienæ obligationis in se susceptio, qua quis se obligat ad eam implendam, si debitor principalis non solverit.

Juego: Est contractus, quo ludentes res suas periculo exponunt propter spem acquirendi rem alterius.

Apuesta: Est contractus, quo duo, vel plures de veritate, vel eventu alicujus rei contententes sibi invicem aliquid spondent, ut sit illius, qui veritatem fuerit assequutus.

Hypoteca: Est contractus, quo res aliqua alicui obligatur ad securitatem crediti.

Assuracacion: Est contractus, quo quis periculum alienæ rei in se suscipit, obligando se, vel gratis, vel pro certo pretio ad eam compensandam.

Del Ayuno.

Ayuno spiritual: Est abstinere ab iniquitatibus, & ellicitis voluptatibus sæculi.

Ayuno natural: Est abstinencia à cibo, & potu, omnique gustabili à media nocte.

Ayuno Ecclesiastico: Est abstinencia à carnibus, & unica comestio.

Ayuno Quadragesimal: Est abstinencia à carnibus, & simul à lacticiis, & unica comestio.

Colacion: Est levis refectiuicula ex

consuetudine ob virium debilitatem, & ne potius noceat, in troducta, & ab Ecclesia benigne premissa.

Diecimo: Est quota bonorum debita Ministris Ecclesie in ipsorum subsidium, & sustentationem.

De la Oracion.

O Racion: Est elevatio mentis in Deum.

Oficio Divino: Est laus Dei, voce expressa per institutionem Ecclesie determinata.

Devocion: Est actus voluntatis hominis offerentis se ipsam ad servendum Deo.

Delas Censuras.

Censura: Est poena spiritualis, & medicinalis fori exterioris Ecclesie privans hominem baptismatum usu aliorum bonorum spiritualium, ut à contumacia desistat.

Censura à jure: Est illa, que fertur per Canones, Constitutiones, vel Statuta Ecclesiastica, stabili, ac permanente lege.

Censura ab homine: Est, quæ à Judice, vel Superiore fertur, non per modum legis, sed per modum sententiæ judicialis, seu præcepti temporalis, & transitorij.

Censura lata sententiæ: Est, quam Judex statuit incurram iam ipso facto, sine alia sententiâ.

Cor

Censura ferende sententiæ: Est ad cuius incursum requiritur sententiæ Judicis.

Censura justa: Est, quæ fertur ab eo, qui habet legitimam auctoritatem, ob justam causam, prævijs tribus monitionibus, & servato ordine juris.

Censura injusta: Est cui deficit aliqua ex conditionibus ad justam censuram requisitis.

Deposicion: Est poena, qua Clericus privatur omni officio, & beneficio Ecclesiastico, in perpetuum absque spe restitutionis, & recato privilegio Clericali.

Degradacion: Est poena, qua Clericus non solum privatur omni officio, & beneficio Ecclesiastico, & omni privilegio Clericali in perpetuum; verumetiam extra statum Clericorum ejicitur, & potestati seculari traditur.

Infamia: Est privatio, seu diminutio bonæ, famæ & una est juris, alia facti. Vide fol. 481.

De las Excomuniones.

Excomunion: Est Censura Ecclesiastica, qua homo baptizatus bonis communibus fidelium privatur.

Excomunion mayor: Est censura Ecclesiastica, qua homo baptizatus privatur consortio fidelium, participatione activa, & passiva Sacramentorum, & communibus suffragiis Ecclesie.

Excomunion menor: Est censura Ecclesiastica qua homo baptizatus

privatur participatione passiva Sacramentorum & electione passiva officii, & beneficii Ecclesiastici.

Excomunion general: Est, quæ generali edicto excommunicantur omnes; qui hoc, vel illud fecerint vel non fecerint.

Excomunion especial: Est, quæ determinate fertur in aliquem, vel aliquos, vel ipsas personas exprimens, vel recipiendo factum aliquod, quod non ad omnes, sed ad certum, vel ad certos pertinet.

De las suspensiones.

Suspension: Est censura, qua Clericus privatur ad tempus usu officii Ecclesiastici.

Suspension ab officio tantum: Est, quæ suspendit ab usu officii.

Suspension à Beneficio tantum: Est, quæ privat ad administrationem beneficii, & ab ejus fructibus percipiendis.

Suspension ab officio, & beneficio simul: Est, quæ usu officii, & beneficii simul privat.

Suspension penal: Est, quæ fertur in poenam, & vindictam delicti commisi, & proprie non est censura.

Suspension medicinal: Est quæ fertur per modum medicinæ. Et hæc est, propria censura.

Suspension ab ingressu Ecclesia: Est, quæ privat ab ingressu Ecclesie.

De los Entredichos.

Entredicho: Est censura Ecclesiastica qua prohibentur alii

qua Sacramenta Divina officia, atque sepultura Ecclesiastica.

Entredicho local. Est, quod directè fertur in locum.

Entredicho personal. Est, quod directè, & immediatè fertur in personas.

Entredicho local, y personal simul. Est quod locus, & personæ interdiciuntur.

Entredicho total. Est quod fertur sine limitatione, id est, quod comprehendit omnes effectus interdici.

Entredicho partial. Est quod, fertur cum limitatione in ordine ad effectum.

Cessacion à Divinis. Est prohibitio, qua in aliquo loco Divina offi-

cia celebrari prohibentur, & Sacramenta aliqua administrari.

De las irregularidades.

I*regularidad.* Est inhabilitas, seu impedimentum Canonicum impediens susceptionem Prime Tonuræ, Ordinum Minorum, & Sacrorum, & susceptorum ulum impediens.

Irregularidad de delicto. Est, que contrahitur ex delicto; seu propter delictum.

Irregularidad por defecto. Est, que contrahitur ex defectu, seu propter defectum.

Mutilacion. Est integra, & totalis abscisio alicujus membri principalis, vel notabilis diminutio alicujus membri principalis.

PROTESTACION DEL AUTOR.

Protesto, y declaro que todo quanto está escrito en este Directorio, lo ofresco; y sujeto humildemente à la correccion de nuestra Santa Madre Iglesia Catholica Romana, que es columna de la Fè, y firmamento de la verdad segun el Apòstol, y al juicio de todos aquellos, que de la misma Iglesia tienen authoridad para juzgar Doctrinas, y alguna proposicion huviere menos digna, q̄ no se conformare à lo que la Santa Iglesia nos enseña, desde luego la retrato, detesto, abomino, y la doy por no escrita.

Fr. Francisco Echarriz,

*Bena, Deo Patri semper laus, Omnipotentis,
Sitque Dei Genitrix Virgo MARIA, tibi.*

INDICE ALFABETICO, DE LAS COSAS NOTABLES, QUE se contienen en este Libro.

La letra *F.* significa el folio, y la *N.* el numero marginal.

A

A*Bades,* los exemptos vienen en nombre de Obispos, fol. 138. num. 189.

Abadesas, pueden irritar directe los votos de las subditas, fol. 324. n. 177. Las pueden poner preceptos espirituales, que obliguen en la conciencia, fol. 423. n. 46. No pueden poner censuras, fol. 483. num. 7.

Abogados, juran defender à los pobres, fol. 314. n. 149. Deben manifestar à la parte la justicia, ò la injusticia del pleyto, fol. 390. n. 285. Condiciones, que han de tener para abogar, fol. 416. n. 23.

Aborto, què pecado sea, fol. 152. n. 261. Penas que incurren los que lo procuran, y aconsejan, nu. 263. Quando se incurre en irregularidad, ibi. Vease tambien fol. 501. à num. 70.

Abolucion, qual sea la Sacramental, fol. 129. nu. 161. La que se dà al ausente es nula, num. 163. Lo mismo si se dà modo deprecativo, num. 164. Lo mismo si se dà con condicion de futuro, nu. 165. No será invalida la de Censuras, ibi,

Quando se ha de dàr *sub conditione*, nu. 166. Y què sentido haze la forma quando està perdonados los pecados, nu. 167. Qué sea absolucion directa, ò indirecta, fol. 171. nu. 312. Qual sea la absolucion de las Censuras, y à quien pertenece, fol. 485. n. 16. Veanse las palabras *Casos reservados, Buena, Confessor.*

Abrazos, quando sean licitos, y quando no, fol. 370. num. 318.

Abstinencia, quien peca contra ella, fol. 76. n. 273. La de las carnes à quien comprende, fol. 469. nu. 43. Vease la palabra *Carne.*

Acolyto, la materia, forma, y officio, fol. 225. num. 510.

Acedia, que sea, y quales sus efectos, fol. 73. num. 259.

Accidentes, despues de la consagracion no queda la substancia del pan, y del vino, sino solos los accidentes, fol. 205. num. 431.

Acciones, danse acciones morales indiferentes, fol. 12. n. 38. Quales sean las reglas de nuestras acciones, fol. 14. nu. 47. No peca el Infiel en todas sus acciones, y dezir lo contrario està condenado, fol.